

[B] **DE MISLUKKING IS MISLUKT.
EEN “PESTBOEK” VAN WILLEM DU GARDIJN**

In de boekenbijlage van *de Volkskrant* van 16 juli 2016 stond een interview met de schrijfster Stella Bergsma, die met haar debuutroman *Pussy Album* “het literaire establishment” was “binnengedaverd”, aldus de intro. Haar boek schijnt te gaan over mannen die “in hun kruis krabben” en “vaak willen neuken” en vrouwen die “kuthoeren” zijn en alleen maar “zeiken” over “hun kont en vooral de kont van een ander wijf”. De schrijfster is gefotografeerd als een wufte vamp, met felrode lippen waartussen een gloeiende sigaret, en een vrij spectaculair décolleté. In het interview komt ze over als iemand die erop uit is zoveel mogelijk taboes te doorbreken. Eerst wilde ze haar boek *Kanker* noemen, wat haar door de uitgever uit het hoofd werd gepraat. En ze had volstrekt niet de intentie een boek te schrijven met een verhaal erin: “Een lelijk boek wilde ik, een slecht boek.”

Juist in die week las ik *Bevrijding*, het derde boek van Willem du Gardijn. Afgezien van dat décolleté en die gestifte lippen had het artikel in *de Volkskrant* evengoed over Du Gardijn kunnen gaan. “Lees mijn boek niet, is mijn aanbeveling”, houdt de ik-figuur ons meteen op bladzijde 8 voor. Even verderop maakt hij gewag van “de zinloosheid van de literatuur” en nog wat verder spreekt hij van “dit pestboek”. Het laatste wat Du Gardijn en Bergsma kennelijk willen, is doorgaan voor traditionele, conventionele, conformistische auteurs: wow, kijk ons eens *niet* tot het establishment behoren! In *Bevrijding*: “Tot mijn tevredenheid kan ik zeggen dat ik ontevreden ben, het boek is in meerdere opzichten geen succes, prachtig.” Hoewel het natuurlijk maar de vraag is of hier de ik-figuur of de auteur het woord voert, het staat er toch maar mooi. Desondanks kwam het boek gewoon uit. Ook Bergsma moet toegeven dat haar opzet om een slecht boek te schrijven mislukt is: “Het is een goed boek geworden.”

Er zijn meer overeenkomsten. Waar Bergsma de lezer ogenschijnlijk wil choqueren met schuttingwoorden en stoere taal, voert Du Gardijn aan het eind van zijn boek een prostituee op die een aardbei “met een fris groen kroontje” in haar anus stopt, gevolgd door nog een paar, en dat alles van dichtbij gefilmd door de hoofdpersoon, Johnny

Mooijman, student aan de kunstacademie in Utrecht. Ook de weg terug van de aardbeien wordt uitvoerig gedocumenteerd. Dat moest ook wel. “Wilde je doordringen in het leven van iemand dan moesten de geheime delen getoond worden, anders werd het helemaal niets. Waarom was de anus van Anne Frank niet te zien in haar Achterhuis, waarom zo spaarzaam daarmee? (...) Anne Frank, haar echte achterhuis, haar anus, foto gemaakt vier dagen voor ze verraden werd, ik zou daar uren naar kunnen kijken.” We zijn aan het eind van het boek, en hebben we al heel wat aan frivole schunnigheid voorbij zien komen.

Johnny Mooijman trekt ergens in de jaren negentig samen met zijn “echte liefde” Tess, haar vriendin Sofie en zijn handige vriend Roland Lips in een tochtig, lekkend kraakpand op het terrein van een psychiatrische inrichting. Tess brengt haar hond Jop mee, wiens “lamme poten” vervangen zijn door een aan het achterlijf bevestigd karretje. Het leven van dit onbezorgde kunstenaarsvolkje verloopt niet zonder horten en stoten, maar dat geeft niks, want de hoofdpersoon hangt “de theorie van de extreme werelden” aan, “waarin mislukken hoger wordt aangeslagen dan succes”. Dat streven naar mislukking wordt ook geprojecteerd in de liefde: “Ik wilde de liefde voor Tess tot in het falen bevorderen, omdat ik dacht dat we daar, midden in die mislukking, het dichtst bij elkaar konden zijn, maar ik heb dat niet gedaan, ik heb het niet kunnen doen, het is mij niet gelukt, het is mislukt, de mislukking is mislukt.” En dus gelukt, zou je zeggen, maar die paradoxale conclusie laat de schrijver aan de lezer. Dat Mooijman zichzelf tegensprekt, zal hem trouwens een zorg zijn: “...dat ik links of rechts zou zijn kan mij niets schelen, dat ik een fascist ben, een antisemiet, iemand met een anusfixatie, een moedercomplex, inferioriteitscomplex of een autoriteitsneurose, het kan mij niets schelen. Wat ik wil met dit manuscript is mijn hoofd leger maken, zodat ik gewoon genieten kan van de vogels en de bloemen en, ja, het weer.” Een afrekening dus van de ik-figuur met zijn gecompliceerde psychiatrische hoedanigheid.

De vraag is wat wij als lezer daarmee van doen hebben. Wat wil Du Gardijn ons duidelijk maken? Wat is zijn objectief? Is *Bevrijding* een psychologische bekentenisroman, bedoeld als

zelftherapie? Is het een zedenschets, een weemoedige herinnering aan een tijd waarin men zich slechts om drank, drugs, seks en lekkende plafonds bekommerde, en in het geheel niet om burgerlijke waarden als een fatsoenlijk inkomen of een respectvolle verstandhouding met de burens? Is het gewoon een schelmenroman, een alibi om eindeloos van leer te trekken met dikke billen, strakke truitjes, hele en halve erecties en “de slingerende leren kont van een hoerenmeisje”? Of zijn dit geen vragen die passen in het literaire universum van nu?

Aan het eind van wat kennelijk bedoeld is als een woord vooraf verklaart de ik-figuur: “Ik ben klaar, ik ben uitgesproken, ik zal nooit meer schrijven, omdat schrijven net als alle andere vormen van kunst iets verschrikkelijks is, bovendien schiet je er niks mee op, je kunt net zo goed je arm amputeren. Dit inzicht is wat ik noem mijn bevrijding.” Sommige lezers van *Bevrijding* zullen na deze verzuchting opgelucht ademhalen. Anderen – de eerste boeken van Willem du Gardijn (toen nog onder de naam Willem Jardin) zijn door gerespecteerde recensenten positief ontvangen – zullen zich niet storen aan de plotloze compositie en de gezochte recalcitrantie, en behagen scheppen in de levendige stijl, de nihilistische thematiek en een bepaald soort humor. Zij zullen zich troosten met de gedachte dat een mislukte mislukking meer waard is dan het grootste succes. “Iets wat gedoemd was te eindigen ging toch nog verder, tweekt, tweekt, tweekt, neuken in verdriet, daarna huilen.”

RENÉ LEVERINK

WILLEM DU GARDIJN, *Bevrijding*, Koppemik, Amsterdam, 2016, 223 p.